

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 67 2023 • Årgang 39 • ISSN online 2446-0648 • www.buks.dk

Thomas Thorsen

Fortællinger i bevægelse

– Brobygning mellem børnehave og førskole med legekunst

Resumé

Artiklen undersøger *LegeKunst*-forløbet *Fortællinger i bevægelse* fra Næstved Kommune, hvor de ca. 900 børnehavebørn, der efter sommerferien 2022 skulle starte i 0. klasse, deltog i et brobygningsforløb. Med inddragelse af fortælling, æstetiske aktiviteter og kunstmøder arbejdede projektet med at bygge bro og skabe genkendelighed for børnene i deres overgang fra børnehave til SFO (førskole).

Projektet lykkedes med at give børnene fælles oplevelser og en referenceramme, der på tværs af tidligere børnehavefællesskaber gav de ny SFO-børnefællesskaber en fælles historie og et fælles tredje. I brobygningsforløbets æstetiske aktiviteter blev der desuden åbnet op for ligeværdige møder mellem børn, pædagoger og lokale kunstnere, der sammen gik på opdagelse i legende og skabende processer.

Nøgleord

brobygning; æstetiske praksisser; fortælling; kunstmøder; børnefællesskaber; førskole

»Børnene sidder lidt generte rundt om det grønne tæppe og følger intenst kunstneren, der sætter sig på knæ på tæppet og hemmelighedsfuldt åbner den gamle kuffert. Op ad kufferten dukker forskellige ting, én ad gangen, mens kunstneren ivrigt bruger sin mimik til at se forbløffet ud, og børnene kommenterer og friser. En tekande, en ternet bamse, en håndvægt, en elefant, et telefonrør m.m. gør deres entre på tæppet. 'Hold da op en masse mærkelige ting', siger kunstneren, 'Lad os lave en historie med nogle af dem. Hvad skal den mon handle om?' Så begynder børnene at byde ind, og de vælger på skift ting, der får en rolle i historien – en historie, der denne dag handler om den dansende kamel Polka, som efter en del udfordringer og benspænd åbner en danseskole sammen med sine bedste venner, elefanten Jesper, sælen Oliver og blomsten Blomst«. (Egen praksisfortælling)

Denne artikel bygger på empiri fra et *LegeKunst*-forløb i Næstved, hvor projektet *Fortællinger i bevægelse* brugte kuffertfortællinger, skyggespil og billedkunst-aktiviteter som en del af brobygningsarbejdet mellem børnehave og SFO (førskolegrupperne). Projektet er blevet fulgt af en lille forskergruppe fra Professionshøjskolen Absalon, der deltog i udvalgte dele forløbet og undersøgte, hvordan børns legende møde med kunst og deltagelse i æstetiske praksisser kunne styrke børnefællesskaber og relationer i overgangen fra børnehave til SFO. Artiklen præsenterer indledningsvis det konkrete *LegeKunst*-forløb, hvorefter der gives et rids over undersøgelser og forskning, der de senere år er lavet i forhold til overgange mellem dagtilbud, SFO og skole. Herefter afsøges hvilke potentialer og udfordringer arbejdet med fortælling, kunst og æstetiske processer har budt på i det konkrete brobygningsprojekt.

Fortællinger i bevægelse

I Næstved Kommune har man tidligere lavet brobygningsprojekter i samarbejde med lokale kunst- og kulturinstitutioner. I *Fortællinger i bevægelse*-projektet er der bygget videre på dette arbejde med et særlig fokus på børnenes legende tilgang til mødet med kunst og æstetiske praksisser. Projektet er blevet til i et samarbejde mellem Næstved Kommune, Billedskolen Storstrøm, Kunsthallen Rønnebæksholm og *LegeKunst*, og det inddrager alle kommunens børn, der skal starte i SFO (og senere o. klasse), pædagoger fra deres børnehaver og SFO'er samt en håndfuld lokale kunstnere. I Næstved Kommune overgår de ældste børnehavebørn pr. 1. april til SFO, hvor de starter i en førskolegruppe sammen med jævnaldrene børn fra børnehaver i samme nærområde. Intentionen med at lade *Fortællinger i bevægelse* indgå som en del af brobygningsarbejdet – med aktiviteter både i børnehave og i førskolegrupper – har været at skabe genkendelighed og »en rød tråd« i børnenes overgang. Projektet skulle egentlig have været afviklet i foråret 2021 og 2022, men blev grundet Covid19 udskudt et år (til 2022 og 2023). Artiklen følger det forløb, der løb af stablen i foråret 2022.

Fortællinger i bevægelse var rettet mod kommunens ca. 900 børnehavebørn, der efter sommerferien 2022 startede i o. klasse. Disse børn besøgte kunsthallen og billedskolen på Rønnebæksholm to gange i foråret 2022 – først med deres børnehave og efterfølgende med deres førskolegruppe fra SFO'en. De ankom i grupper på 10-15 børn sammen med 2-3 af deres pædagoger, og på Rønnebæksholm mødte de i billedskolen en lokal kunstner, der sammen med børn og pædagoger digtede og dramatiserede en fortælling ud fra indholdet af en fortællerkuffert. De lavede også skyggeteater og foldetegninger, der blev videreudviklet til stangdukker, ligesom de gik på opdagelse i museumsparken og besøgte den aktuelle udstilling i kunsthallen.

Rønnebæksholm. Foto: Thomas Thorsen

Ved børnenes besøg på Rønnebæksholm indledtes dagene med en »gave« (i form af fx en leg eller en sang), som børn og pædagoger havde med til kunstneren. Som afslutning på besøgsdagene fik børn og pædagoger så en gave med hjem fra kunstneren. Ved børnehavebesøget fik de en minikuffert med skyggespilsfigurer, og efter SFO-besøget fik de deres foldetegninger/stangdukker med hjem. Gaverne fra kunstneren var tænkt som en konkret inspirationskilde, så børn og pædagoger kunne lege videre med de æstetiske processer og metoder, som kunstnerne havde introduceret dem for.

Som fælles afslutning på hele *Fortællinger i bevægelse*-forløbet blev børnene og deres forældre inviteret til Rønnebæksholms årlige Skt. Hans arrangement, hvor billedskolen også holdt åben. I billedskolens lokaler var der dels en lille udstilling med billeder, produktioner og materialer fra forløbet og dels et åbent værksted, hvor børn og voksne sammen kunne prøve nogle af de aktiviteter, som børnene havde arbejdet med i forløbet.

Overgange fra dagtilbud til SFO og skole – hvad ved vi?

Historisk set blev det i Danmark i 1980 et krav til kommunerne at oprette børnehaveklasser, og i 2009 blev børnehaveklasserne en obligatorisk del af grundskolen. Da børnehaveklassen er blevet en integreret del af skolen, er det løbende blevet normen at omtale klassetrinet som 0. klasse, men i folkeskoleloven benævnes klassetrinet fortsat børnehaveklassen. Siden 1990 har det været muligt at lave *tidlig SFO*, så børnene starter i SFO (skolefritidsordning) et stykke tid inden skolestart. Denne praksis kaldes de fleste steder for *førskole* (bl.a. i Næstved

Kommune), og i perioden 2017-2022 har 62 pct. af alle børn i folkeskolens almene 0. klasser gået i førskole (Hansen & Jensen 2022). Børnene overgår til førskole og SFO i løbet af foråret inden de starter i skole. I en undersøgelse fra 2021 har EVA (Danmarks Evalueringsinstitut) kortlagt, at 75 pct. af førskole-grupperne i skoleåret 2020/21 startede i enten april eller maj (EVA 2021).

Tendensen med at lave førskole har været støt stigende de seneste 20 år, men der findes ikke meget konkret viden om, hvordan tiden i førskolen bruges (EVA 2021). En omfattende ny undersøgelse fra VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd) fra 2022 viser, at børn, der har gået i førskole, har lidt højere mistrivsel i 0. klasse, end børn, som ikke har gået i førskoletilbud (mistrivsel stiger med 2 %). Undersøgelsen finder dog ingen sikker betydning af førskolen i forhold til børns skoletilfredshed, selvtillid, årligt fravær og sproglige færdigheder i 0. klasse (Hansen & Jensen 2022). Ikke ligefrem opløftende toner for den fortsat ekspanderende førskole praksis. En anden ny undersøgelse *indhold og kvalitet i tidlig SFO* (EVA 2023) søger at indkredse kvalitative tiltag og praksisser på førskoleområdet. Undersøgelsen fremhæver på baggrund af interviews med 1002 SFO-ledere følgende fem kendetegn ved kvalitet i tidlig SFO (førskole):

1. Tidlig SFO understøtter børns sociale relationer og deltagelse i fællesskaber.
2. Tidlig SFO har fokus på børns leg og forberedelse til skole.
3. Tidlig SFO skaber sammenhæng i overgangen fra dagtilbud til skole gennem genkendelighed og ved at tage afsæt i børnenes perspektiver.
4. I tidlig SFO samarbejder pædagogisk personale om overgange gennem vidensudveksling med andre fagprofessionelle.
5. I tidlig SFO inddrager og samarbejder pædagogisk personale med forældre.

Rapporten understreger, at arbejdet med at skabe sammenhængende børneliv går på tværs af de fem kendetegn, hvilket fx handler om at understøtte barnets møde med nye udfordringer ved at relatere disse til barnets tidligere erfaringer (EVA 2023).

Forskning i overgange og brobygning

Interessen for overgange mellem dagtilbud og skole er bestemt ikke ny, og både dansk og international forskning peger på, at overgangen kan have stor betydning for børnene på både kort og lang sigt (Andreasen & Laustsen 2019; EVA 2016, 2021; Dockett & Perry 2001, 2012; Broström 2003; DEA 2021; Egmont Fonden 2019; OECD 2017). Et studie fra VIVE (2019), der fulgte 5.000 børn født i 1995 fra deres skolestart til og med 22-årsalderen, viser, at børn med trivselsudfordringer ved skolestart generelt klarer sig dårligere senere i deres uddannelsesforløb. Disse børn har mindre chance for at opnå karakteren to eller mere i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve, og de har mindre chance for at fuldføre en ungdomsuddannelse (Andreasen & Laustsen 2019). En undersøgelse lavet af den fri tænketank DEA (2021) viser bl.a., at mere end hvert fjerde barn i børnehaveklassen giver udtryk for, at de ikke trives ved mindst ét ud af seks trivselsrelaterede spørgsmål. Der er samtidig en klar tendens til, at disse børn får et lavere testresultat i dansk og matematik, når de kommer til henholdsvis 2. og 3. klasse. (DEA 2021). Der er altså god grund til at have fokus på velfungerende overgange og en god skolestart, både i forhold til børnenes fremtidige (faglige) løbebaner og deres trivsel her og nu.

Den australske forsker Robert Perry, der i årtier har arbejdet med overgange fra dagtilbud til skolen, har flere bud på vigtige elementer i brobygningsprocesser (Dockett & Perry 2001, 2007). Et element er, at børnene skal opleve genkendelighed og kontinuitet og fortsætte med at lære på måder, som hidtil har været vellykkede for dem. Han peger på, at børn primært lærer, når de leger, og at de ofte lærer på en anden måde eller i en anden rækkefølge, end vi voksne forventer (Dockett & Perry 2007; Moos 2016). Perrys primære budskab handler dog om relationer. I forbindelse med en konference i Danmark i 2016 blev han spurgt, hvad det vigtigste i overgangen mellem børnehave og skole er? Hertil svarede Perry: »*I think relationships, relationships, relationships*« (Moos 2016).

Relationer, leg og børnefællesskaber

I Egmont-rapporten fra 2019, der handler om skolestart, fremhæves det, at børnefællesskaber er af afgørende betydning for børns trivsel i skolen. Alle børn skal i skolestarten hurtigt opleve at have en ven, og her spiller bl.a. SFO'en og det pædagogiske personale en vigtig rolle i forhold til at understøtte børns deltagelse i fællesskaberne. Rapporten fremhæver også, at det, som fylder klart mest i børnenes egne tanker om skolestarten, er, om de kan at få venner og have nogen at lege med (Egmont 2019)

Et forskningsprojekt om det gode børneliv i dagtilbud (Kragh-Müller & Ringsmose 2015) viser på samme måde, at trivsel og det gode børneliv i børnenes øjne handler om at lege og have gode venner at lege med

(Kragh-Müller & Ringsmose 2015). Bl.a. Grethe Kragh-Müller og Robert Perry har i deres arbejde brugt begreberne *being*, *belonging* og *becoming* (Dockett & Perry 2012; Kragh-Müller 2013; Larsen 2023). Disse begreber beskriver, at *børn har ret til* at være børn på barndommens egne præmisser (Being), at børn har behov for at »høre til« og være en del af forskellige (børne)fællesskaber (Belonging), og at børn har brug for at tilegne sig viden, færdigheder og kompetencer, så de kan indgå i samfundet (Becoming). Disse tre dimensioner hænger uløseligt sammen, og kunsten i det pædagogiske arbejde er at finde balancen. Hvis der fokuseres for ensidigt på det, vi voksne synes, børnene skal blive (Becoming), så misser vi i følge Kragh Müller, at se børnene, som de er her og nu, og vigtige dele af relationsarbejdet går tabt (Larsen 2023).

Forskningsfokus og metode

På baggrund af ovenstående viden har vores undersøgelse af *Fortællinger i bevægelse* rettet sig mod projektets betydning for *relationer* og *børnefællesskaber* i overgangen fra børnehave til førskole. Projektets omdrejningspunkt har være børns legende møde med kunst og kultur, og vi har i undersøgelsen også interesseret os for, hvordan leg, kunstmøder og æstetiske praksisser har skabt *genkendelighed* for børnene i overgangen.

Undersøgelsen er lavet på baggrund af deltagende observationer nedskrevet i narrative praksisfortællinger (Mørch 2004; Sørensen 2019) og semistrukturerede interviews med både kunstnere, pædagoger og børn (Kvale 1997). Pædagogerne har desuden svaret på et online spørgeskema både før og efter forløbet. Undersøgelsen fokuserer på den del af projektet, hvori børn og voksne sammen har deltaget i aktiviteter. Den forholder sig ikke særskilt til det organisatoriske niveau og *Fortællinger i bevægelses* sammenhæng med det øvrige brobygningsarbejde, der foregår mellem kommunens institutioner.

Fortællerkuffert med stangdukke. Foto: Vibeke Frost Laursen

Brobygning med leg og kunst

»Da vi er færdige med kuffertfortællingen, er det på med overtøjet og ud i museumsparken, hvor vi skal finde skulpturer. Først ser vi Grifferne, der står lige udenfor, og kunstneren fortæller, at de passer godt på Rønnebæksholm. Vi prøver at stå i samme positur som grifferne, hvorefter vi løber, hopper m.m. hen mod næste skulptur, som vi kunne forestille os en grif ville gøre. Børn og voksne skiftes til at føre an og bestemme bevægelsen. På turen i parken finder vi 4-5 skulpturer, som vi på forskellig vis efterligner med vores kroppe. Undervejs småsnakker SFO-pædagogen, der deltager en del af dagen, med både børn og børnehavepædagogerne. Det største hit på rundturen er den forstørrede fertilitetsamulet Prosperous Pal (lavet af Lilibeth Cuenca Rasmussen). 'Oorh en stor tissemand den har', konstaterer en dreng imponeret, og der bliver hujet og grinet, mens det meste af børnegruppen spontant efterligner posituren og lydniveauet stiger betragteligt« (Egen praksisfortælling).

Ovenstående praksisfortælling er fra en af børnehavernes besøg på Rønnebæksholm, og den illustrerer den legende og åbne tilgang til mødet med kunst, som kunstnerne faciliterede. På rundturen i parken fortalte kunstnerne lidt om skulpturene, haven og Venligheden (Grundtvigs lille skrivepavillon i hjørnet af parken), men deres fokus var at få børnene til at interagere og forholde sig til værkerne, både med krop og sprog. Nogle steder fangede mødet med kunstværkerne børnenes interesse, som ved mødet med fertilitetsamulettet,

hvor børnene var meget nysgerrige, og vi blev et stykke tid, mens kunstmødet var hurtigere overstået andre steder. Undervejs i parken legede gruppen *Kongens efterfølger* og andre bevægelseslege. Kunstneren tog teten, men inviterede børn og pædagoger til at videreudvikle legen, og både børn og pædagoger købte i høj grad ind på idéen om at medskabe og »lege med«. Et eksempel på det kan også ses i artiklens indledende praksisfortælling, hvor børnenes løbende input til kuffertfortællingen var drivkraften i den historie, der opstod i nuet sammen med kunstneren. En børnehavepædagog skriver i det afsluttende spørgeskema:

»Det skabte stor nysgerrighed på selve Rønnebæksholm, det styrkede deres fantasi, skabte sjove episoder, hvor vi oplevede fællesskabsfølelse. Det har udvidet deres omverdens-viden og lyst til at være fortællende i lege på nye måder«.

Der var også dele af besøget på Rønnebæksholm, hvor det legende element var mindre i fokus. Når børnene skulle besøge kunsthallen og kunstudstillingen, var det ikke tilladt at røre værkerne. Den del var børnene dog indforståede med, og de blev instrueret i at gå med hænderne i lommerne som »fine museumsfolk« i nogle af udstillingslokalerne. Den legende tilgang lå på den måde stadig implicit i oplevelsen, og var et gennemgående greb i hele besøget på Rønnebæksholm.

Børnehavebesøg med deltagelse af SFO-pædagoger

Ved børnehavebesøget i praksisfortællingen deltog også en SFO-pædagog, som de fleste af børnene kendte en lille smule, da hun tidligere havde været forbi børnehaven. Børnene var mest optaget af stedet, kunstneren og hinanden, men de var også nysgerrige på »den fremmede« pædagog, og hun fik talt om løst og fast med mange af børnene. Børnehavepædagogerne og SFO-pædagogen var også løbende i dialog omkring børnene og praktiske ting i den øvrige brobygning, ligesom almindelige hverdagsting indgik i samtalen. Begge parter var glade for muligheden for at mødes med hinanden og sammen opleve børnene og børnefællesskaberne.

Det var dog langt fra alle børnehavebesøgene, der havde deltagelse af en pædagog fra SFO'en, og til spørgsmålet om Rønnebæksholm-besøgets betydning for brobygningen, skriver en børnehavepædagog i spørgeskemaundersøgelsen: *»Det var en god og spændende dag for børnene, og vi var heldige at førskole-pædagogerne fra skolen deltog sammen med os og børnene«.* Der var i spørgeskemasvarene flere lignende tilkendegivelser fra det pædagogiske personale, ligesom børnene i det konkrete eksempel var klar over, at SFO-pædagogen havde været med, at hun var sød, og at hun kom fra »skolen«. Ud over det begyndende relationsarbejde skabte SFO-pædagogens deltagelse ved børnehavens besøg dels en genkendelighed på tværs af overgangen for børnene, og dels videndeling og direkte dialog mellem pædagogisk personale fra børnehave og førskole. Begge dele kendetegn på kvalitet som rapporten *indhold og kvalitet i tidlig SFO* peger på (EVA 2023).

Kom projektet med hjem i institutionerne?

Et andet spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen handlede om, hvorvidt oplevelser og aktiviteter på Rønnebæksholm efterfølgende havde sat sig spor hjemme i institutionerne. Her var opfattelserne delte. En pædagog skriver:

»Vi har brugt historiefortællingen gennem kroppen, hvor vi skal tolke hinandens statuer og har samtidig brugt det som pædagogisk metode, til at styrke samspil, opmærksomhed på hinanden, kropslig kontrol/opmærksomhed og skabe fortællinger« (SFO-pædagog).

En anden pædagog fortæller, at projektet har fundet vej ind i læreplansarbejdet:

»Jeg blev meget optaget af fortællinger i bevægelse. Vi har nu i den nye årsplan lagt det ind i form af et læreplanstema, så der skal arbejdes mere i dybden med emnet på hele vores hus« (Børnehavepædagog).

Andre institutioner og pædagoger har et andet syn på sagen:

»De havde en spændende dag, men idet der ikke har været mulighed for at følge op, har vi ikke set, at kunst, kultur eller fortælling har sat spirende frø hos børnene« (SFO-pædagog).

Også andre både børnehave og SFO-pædagoger tilkendegiver, at de ikke har oplevet særlige tegn på, at børnene efterfølgende var optagede af besøget og aktiviteterne. En børnehavepædagog siger:

»Det har ikke haft den store betydning, de har ikke leget videre eller snakket om det hjemme«.

Da over 60 institutioner deltog i projektet, er det ikke overraskende, at det ikke har sat de samme aftryk alle steder, hvilket pædagogernes forskelligartede svar også vidner om. Spørgsmålet er, om projektet, selvom det mange steder ikke har fyldt meget i institutionernes hverdag, har sat sig spor i børnene og børnefællesskaberne.

Børnefællesskaber

En SFO-pædagog sagde i et interview, at hun ikke rigtig oplevede, at børnene talte om fortælling eller Rønnebæksholm, hverken før eller efter SFO'ens besøg derude. Hun fortalte også, at SFO'en havde haft meget at forholde sig til med den ny førskolegruppe, og at de ikke selv havde inddraget aktiviteter eller fortællinger i særlig grad i hverdagen. Da jeg efterfølgende snakkede med to små børnegrupper fra samme førskolegruppe, var de umiddelbart heller ikke særligt bevidste om, at de havde været på Rønnebæksholm og lavet kuffertfortællinger med børnehaven og senest stangdukker med SFO'en. De genkendte dog mig med det samme, da jeg havde været med ved begge besøg og deltaget i aktiviteterne sammen med dem.

Da jeg spurgte ind til, om de kunne huske *»...det hvide slot«* og haven, hvor vi løb og fandt figurer, kom der pludselig gang i erindringerne. Slottet kunne alle huske, og den ene gruppe

kom hurtigt til at tænke på skulpturen med den store tissemand, hvilket igen fremkaldte fnis og kropslige udtryk. Også skyggespillene og stangdukkerne fik vi snakket om. I den anden børnegruppe kom et barn i tanke om den fortælling, hun havde været med til at lave med sin børnehave på Rønnebæksholm, fortællingen om den dansende kamel, Polka. Et andet barn havde med sin børnehave digtet en helt andet fortælling, som jeg fik et fyldigt sammendrag af. Selvom Rønnebæksholm og mødet med kunst og æstetiske processer ikke umiddelbart fyldte meget i børnenes bevidsthed, havde de oplevelserne med sig. De kunne ikke nødvendigvis adskille de to besøg fra hinanden, og der opstod flere gange i snakken en fælles erindring af besøgene, selvom børnene havde besøgt Rønnebæksholm med forskellige børnehaver.

»Førskolebørnene sidder ved det lange bord i billedskolen og er i fuld gang med deres stangdukke, som de dekorerer med farver, små papstykker m.m. Flere sidder helt stille og arbejder koncentreret, mens to børn er i ivrig dialog om hvem, der har tegnet hvad på den foldetegning, der udgør stangdukkens krop. Dialogen bliver hurtigt til et højroset skænderi, og pædagogen, der går lidt rundt i lokalet, kommer hen og maner til ro og bliver omkring børnene, mens ufreden stadig ulmer. Ved en bordende sidder tre børn og småsnakker med den anden pædagog, mens de arbejder og sammenligner deres udsmykning og materialer. De taler bl.a. om på busturen derhen, og et af børnene fortæller, at de kørte i en anden bus end med børnehaven. Så drejer snakken ind på både børnehaven og forskellige slags busser«. (Egen praksisfortælling)

Vores observationer på Rønnebæksholm indikerer, at børnene ved SFO-besøgene var lidt mere afsøgende end ved børnehavesbesøgene. Det er ikke umiddelbart overraskende, da børnene kom sammen med en ny gruppe børn (førskolegruppen) og for dem nye pædagoger. Hverken relationer eller rammer omkring børnene var derfor defineret på samme måde som i børnehaven. SFO-pædagogerne kendte heller ikke børnene særlig godt, og de vidste ikke nødvendigvis, hvordan det enkelte barn ville reagere i nye aktiviteter og sammenhænge. Selvom SFO-gruppen ikke på samme måde »hvilede i sig selv« ved besøgene, så opstod der alligevel en genkendelighed og fælles forståelse mellem børnene, da de trådte ind af døren – »...her har vi været før«, blev der bl.a. sagt. I løbet af dagen var der også genkendelse i forhold til ting i billedskolen eller kunstværkerne i parken og kunsthallen, ligesom nogle børn genkendte kunstneren. Der blev også snakket om busturen, som i praksisfortællingen ovenfor. Hele rammen repræsenterede på den måde en tråd tilbage til en fælles oplevelse i fortiden, som på tværs af tidligere børnefællesskaber gav den ny børnegruppe et fælles tredje, de kunne mødes i.

Relationer mellem børn og voksne

I de kreative og æstetiske praksisser på Rønnebæksholm observerede vi mange nærværende øjeblikke, hvor børn og voksne (pædagoger og kunstnere) indgik ligeværdigt i skabende aktiviteter. I praksisfortællingen med stangdukkerne var den ene pædagog lige så opslugt af processen som børnene. De sad sammen og malede, småsnakkede og inspirerede hinandens skabende proces på en måde, hvor børnene blev mødt der, hvor de var (being). Ind imellem var der også børn, der af forskellige årsager blev udfordret i aktiviteterne. Både kunstnere og pædagoger var opmærksomme på at understøtte disse børn, der kunne være urolige og

forstyrrende eller indadvendte og kede af det. I praksisfortællingen blev en konflikt håndteret af en pædagog, der ikke var med i aktiviteten og derfor var uden for processen. I vores observationer har det været iøjnefaldende, at pædagoger, der deltog sammen med børnene i aktiviteterne, i højere grad kunne afstemme sig med de enkelte børn og få dem med i de fælles aktiviteter. I situationer hvor pædagoger holdt distancen og i en mere observerende rolle havde fokus på, hvordan børnene burde opføre sig (becoming), var det svært for både børn og voksne at være i en fælles legende og skabende proces.

Det er ikke nødvendigvis let at slippe kontrollen og overblikket. Pædagogen fra eksemplet fortalte, at hun i de fremmede rammer nødigt ville miste overblikket, hvilket hun følte, hun gjorde, hvis hun satte sig og fordybede sig sammen med nogle få børn.

Inspiration til det pædagogisk personale

I projektet har der ud over at styrke børnenes overgang fra børnehave til førskole også ligget et håb om, at det pædagogiske personale blev inspireret af de æstetiske metoder og fik et muligt kompetenceløft. Denne vinkel er imidlertid også relevant for selve brobygningen, da de pædagoger, der selv blev optaget af fx fortælling og engagerede sig i projektets æstetiske processer, også var dem, der i vid udstrækning tog aktiviteterne med hjem i institutionerne. En god indikation på om det lykkedes at inspirere det pædagogiske personale kan findes i det online spørgeskema, som pædagogerne svarede på både før og efter forløbet.

I spørgeskemaet skulle pædagogerne bl.a. forholde sig til 10 forskellige ytringer, hvor de vurderede deres egne kompetencer på det kreative/æstetiske område – de samme ytringer i før- og efterspørgeskemaet. En ytring hed fx: *»Jeg kan indtænke børneperspektivet i arbejdet med kreative og æstetiske processer«*, og til hver ytring var der fire svarmuligheder: *»I høj grad«*, *»I nogen grad«*, *»I mindre grad«*, *»Slet ikke«*.

Inden projektet startede svarede 27,4% i høj grad til ytringerne (gennemsnitligt procenttal for de 10 ytringer). Efter projektet var den gennemsnitlige andel af svaret i høj grad steget til 44,1% for de samme ytringer. I forhold til ytringen *Jeg kan anvende fortælling og improvisation i mit arbejde med børn* svarede 55% i høj grad efter forløbet, mod 43% inden projektets start. Og til ytringen *Jeg kan bruge æstetiske og kreative metoder til at indgå i og støtte op om børns leg og læring*, steg procentdelen fra 32% til 64%. Der er altså tale om mærkbart ryk i pædagogernes opfattelse af egne muligheder for at bruge og inddrage fortælling og kreative æstetiske processer i deres egen praksis. Det skal dog nævnes, at dobbelt så mange svarede på før-spørgeskemaet, som på efter-spørgeskemaet.

I spørgeskemaet havde pædagogerne også mulighed for at uddybe, hvilken faglig inspiration, de tog med sig. En pædagog skriver:

»Det har inspireret mig til at lege med kunst på nye måder – god idé at vælge en ting og fortælle om den. Skyggeteater har også inspireret mig, og jeg tænker, at vi skal arbejde med flere af elementerne i gruppen«.

Mens en anden svarede:

»Jeg er blevet mere bevidst om, hvor lidt forberedelse og planlægning der behøves for at skabe og inddrage en børnegruppe i fortællinger, og hvor meget det æstetiske betyder for børnenes engagement«.

Det er ikke alle, der har valgt at give et uddybende svar, ligesom en del institutioner kun har arbejdet videre med fortælling m.m. i begrænset omfang ude i institutionerne. Det fremgår dog tydeligt af pædagogernes svar, at mange er blevet optaget af projektet og har fået både inspiration, værktøjer og mod til at arbejde videre med projektets æstetiske metoder hjemme i institutionerne.

Udfordringer i brobygningsprojektet

Næsten alle pædagoger siger, de har oplevet nysgerrige og aktive børn ved besøgene på Rønnebæksholm. Da besøget kun var én dag i henholdsvis børnehave og skole, har projektet imidlertid ikke været særlig synligt i institutionernes hverdag – i særdeleshed i de institutioner, der ikke brugte æstetiske processer og metoder nævneværdigt. Den første udfordring, der kan peges på, er derfor, at projektet ikke har fyldt meget i børn og pædagogers bevidsthed og dermed i den samlede brobygning mellem børnehave og førskole. På hvilken måde *Fortællinger i bevægelse* har været en del af øvrige brobygningsaktiviteter og møder på tværs af brobygningsklynger (en SFO og de tilhørende børnehaver) har denne undersøgelse ikke set nærmere på. Pædagogernes udsagn indikerer dog, at projektet kun i begrænset omfang har knyttet an til den traditionelle brobygning mellem institutionerne.

En anden udfordring indrammes i dette svar fra spørgeskemaundersøgelsen:

»Jeg har ikke nogen oplevelse af, at det hænger sammen med brobygning mellem børnehaver og SFO, da vi kun er med til den ene del af det«.

En del pædagoger har oplevet en utydelig forbindelse med 'den anden side af broen' og har manglet et helhedsbillede af forløbet. I projektet var det et grundvilkår (som i det meste brobygning), at pædagoger kun kunne være med på den ene side af broen, men der efterlyses en styrkelse af de relationelle bånd på tværs af overgangen, så der både i børnehaver og førskole kunne arbejdes med at skabe tydeligere sammenhæng.

Begge ovenstående udfordringer handler langt hen ad vejen om den kommunikation og videndeling, der er foregået mellem institutioner og aktører i projektet. Her er det væsentligt at nævne, at hele projektets optakt i udpræget grad blev forstyrret af Covid19, da de planlagte opstartsseminarer måtte aflyses. Her skulle pædagoger fra både børnehaver og SFO'er have mødtes på Rønnebæksholm, og sammen med kunstnerne afprøvet fortællinger og aktiviteter på egen krop. Ligesom de skulle være samlet i deres brobygningsklynger og have talt om, hvordan de ville bruge projektet i deres klynge.

Foldefigurer pyntes. Foto: Vibeke Frost Laursen

Sammenfatning

Fortællinger i bevægelse har søgt at skabe genkendelighed og en »rød tråd« i børnenes brobygning ved dels at give dem fælles oplevelser med kuffertfortællinger og legende æstetiske processer, og dels at lade Rønnebæksholm (billedskole, kunsthøjskole og museumspark) være en gennemgående fælles reference. Dette forehavende er projektet langt hen ad vejen lykkedes med. Børnene er ikke nødvendigvis bevidste om denne »røde tråd«, men der er en tydelig genkendelse hos børnene, når de kommer tilbage, og de husker forskellige aktiviteter, oplevelser og artefakter, fx kunstværker, fra deres Rønnebæksholms-besøg. Projektet har i børnehaven givet børnene et pejlemærke ude i fremtiden, og ved SFO-besøget en tråd tilbage til en fælles oplevelse i fortiden, som på tværs af tidligere børnehavefællesskaber gav de nye SFO-børnefællesskaber et referencepunkt og et fælles tredje. Projektet har i de æstetiske aktiviteter åbnet op for ligeværdige møder, hvor børn og pædagoger sammen med lokale kunstnere har fordybet sig i legende og skabende processer.

Projektets tilknytning til børnehaver og SFO'ers øvrige brobygningsarbejde var ikke tydeligt defineret for de deltagende pædagoger, der efterspurgte tættere bånd på tværs af brobygningsklynger i projektet. Denne problematik bundende i høj grad i Covid19-aflysninger af projektets tværgående opstartsseminarer, og problematikken blev i flere brobygningsklynger i nogen grad afhjulpet ved, at SFO-pædagoger deltog ved børnehavebesøgene på Rønnebæksholm.

Skyggespil. Foto: Vibeke Frost Laursen

Videreudvikling

Fortællinger i bevægelse afvikles igen i 2023, hvor der er øget fokus på samskabelse og samarbejde. Både i de kunstneriske/æstetiske processer mellem kunstnere, børn og pædagoger, og i samarbejdet mellem børnehaver og SFO'er. Under overskriften til 2023-forløbet hedder Hulahop-portaler, og der vil blive leget og arbejdet med »forvandlingsknapper«, som børnene selv laver (stoftryk). Forvandlingsknapperne bruges i fortællinger om at gå igennem forskellige portaler, der kan føre til lidt af hvert. Endelig skal det nævnes, at projektet i 2023 bliver afsluttet i juni med en kæmpe fernisering på Rønnebæksholm, hvor børn og deres forældre, kunstnere og pædagoger fra børnehaver og SFO'er inviteres, og hvor portaler og forvandlingsknapper bliver udstillet. Her får børnene sammen med pædagoger fra begge sider af broen – deres forældre og kunstnerne – mulighed for at mødes, opleve det fælles kunstværk og sammen se tilbage på forløbet.

Hør mere om *LegeKunst* på Rønnebæksholm i en podcast, som du finder her:

Referencer

- Andreasen, A. G. & Lausten, M. (2019). *Trivselsudfordringer ved skolestart. Et langtidsperspektiv*. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE)
- Bagger, Jensen & Lenchler-Hübertz (2009): *Mistrivsel i skolen – der er hjælp at hente*. Dafolo
- Broström, S. (2001). *Farvel børnehave – hej skole! Undersøgelser og overvejelser*. Systime
- EVA (2016). *Styrkede overgange*. København: EVA (Danmarks Evalueringsinstitut)
- EVA (2021). *Overgange fra dagtilbud til skole*. København: EVA (Danmarks Evalueringsinstitut)
- EVA (2023). *Indhold og kvalitet i tidlig skole*. København: EVA (Danmarks Evalueringsinstitut)
- DEA. (2021). *Børns trivsel i børnehaveklassen og senere faglige resultater*. Tænketanken DEA
- Dockett, S., & Perry, R. (2001). Starting School: Effective Transitions. *Early Childhood Research and Practice*, 3(2)
- Dockett, S., & Perry, B. (2007). Transitions to school. Perceptions, expectations, experiences. Sydney. UNSW Press.
- Dockett, S. & Perry, B. (2012). In Kindy You Don't Get Taught: Continuity and Change as Children Start School. *Front Educ China* 7, p. 5–32 (2012)
- Egmont Fonden (2019). Egmont Rapporten 2019: *Når store bliver små – giv alle børn en god skolestart*. Egmont Fonden.
- Hansen, A. T., & Jensen, V. M. (2022). *Førskole, børns trivsel, fravær og sproglige færdigheder*. København: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE)
- Kragh-Müller, G. (2013). *Kvalitet i daginstitutioner*. Hans Reitzels Forlag.
- Kragh-Müller, G., & Ringsmose, C. (2015). *Pædagogisk kvalitet i store og små daginstitutioner: en rapport om børns trivsel, læring og udvikling i store og små daginstitutioner*. Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.
- Kvale, S. (1997). *InterView*. Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, T., V. (2023). *Vi skal se børn, som de er, og ikke kun som det, de skal blive til*. <https://bupl.dk/boern-unge/nyheder/grethe-krag-muller-vi-skal-se-boern-som-de-er-og-ikke-kun-som-det-de-skal-blive>. Lokaliseret 24/1-2023.
- Larsen, I. S. (2014). *Samarbejde om det skolestartende barn*. Akademisk Forlag.
- Moos, M. (2016). *Gode overgange handler om kontinuitet i læring*. EVA (Danmarks Evalueringsinstitut).
- <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/forsker-gode-overgange-handler-om-kontinuitet-laering>. Lokaliseret d. 1/12-2022.
- Mørch, S. I. (2004). Pædagogiske praksisfortællinger. *Academica*.
- OECD. (2017). *Starting Strong V: Transitions from early childhood education and care to primary school*. OECD Publishing.
- Sørensen, M., C. et al. (2019). *Magien ind i Dagtilbuddet*. Professionshøjskolen Absalon.

Forfatterbiografi

Thomas Thorsen er lektor på pædagoguddannelsen på Professionshøjskolen Absalon, hvor han er en del af forskningsmiljøet bevægelse, kreativitet og æstetik. Thomas har deltaget i en række udviklings- og forskningsprojekter med fokus på børn og unges møde med kunst, kultur og æstetiske praksisser. P.t. er Thomas regional koordinator (Sjælland) i LegeKunst, hvor han også indgår i den nationale styregruppe.